

ทัศนคติของนักศึกษาแพทย์และแพทย์ที่มีต่อคนพิการทางร่างกายและการเคลื่อนไหว

รัชวรณ สุขเสถียร, พ.บ.

กลุ่มงานเวชกรรมฟื้นฟู โรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมา

ABSTRACT

Attitudes of medical students and physicians toward persons with physical disability

Rachawan Suksathien, M.D.

Department of Rehabilitation Medicine, Maharat Nakhon Ratchasima Hospital, Nakhon Ratchasima, 30000

Objective: To assess the attitudes and examine factors correlated with the attitudes toward persons with physical disability (PWD) of medical students and physicians graduated from medical education center, Maharat Nakhon Ratchasima hospital.

Study design: Descriptive cross-sectional study

Setting: Medical education center, Maharat Nakhon Ratchasima hospital

Subjects: 208 medical students (125 preclinical and 83 clinical) and 30 physicians graduated from Medical education center, Maharat Nakhon Ratchasima hospital.

Methods: An Attitude Toward Disabled Persons Scale, Thai version (Thai-ATDP) and questionnaire including demographic data, previous experience, family history and contact with PWD, career interest in PM&R, self-rated knowledge and education experience about PWD and experience in treating PWD were collected.

Results: Medical students and physicians had positive attitudes toward PWD. There were significant differences between clinical medical students and physicians on the Thai-ATDP ($p = 0.006$). Clinical medical students had the most positive attitudes and physicians had the least. There was no significant difference in other factors. The median of self-rated knowledge was 1 (0=none, 4=a great deal). Seventy-four percent of preclinical, 43% of clinical medical students and 39% of physicians reported receiving "none" and "a little" education experience about PWD. There were significant associations between self rated knowledge and education experience ($p < 0.001$) and among three medical

groups ($p < 0.001$).

Conclusion: Medical students and physicians had positive attitudes toward PWD. Clinical medical students had the most positive attitudes and physicians had the least. All study groups reported low self-rated knowledge and education experience about PWD. Specific education experiences should be applied in medical education curriculum to enhance attitudes and knowledge toward PWD.

Keywords: Attitude, disabled persons, students, medical, physicians

J Thai Rehabil Med 2011; 21(3): 103-108

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์: เพื่อศึกษาทัศนคติและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติที่มีต่อคนพิการทางร่างกายและการเคลื่อนไหวของนักศึกษาแพทย์และแพทย์ที่สำเร็จการศึกษาจากศูนย์แพทยศาสตร์ศึกษาชั้นคลินิก โรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมา

รูปแบบการวิจัย: การศึกษาเชิงพรรณนาแบบตัดขวาง

สถานที่ทำการวิจัย: ศูนย์แพทยศาสตร์ศึกษาชั้นคลินิก โรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมา

กลุ่มประชากร: นักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 1 ถึง 6 และแพทย์ที่สำเร็จการศึกษาจากศูนย์แพทยศาสตร์ศึกษาชั้นคลินิก โรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมา

วิธีการศึกษา: เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามซึ่งประกอบด้วยแบบวัดเจตคติที่มีต่อคนพิการฉบับภาษาไทย (The Attitudes Toward Disabled Persons, Thai version: Thai- ATDP) แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ประสบการณ์การทำงานหรือกิจกรรมเกี่ยวกับคนพิการ ประวัติครอบครัวและโอกาสพบหรือติดต่อกับคนพิการ ความสนใจเป็นแพทย์เวชศาสตร์ฟื้นฟู ระดับความรู้และการเรียนการสอนเกี่ยวกับคนพิการจากการประเมินตนเองและประสบการณ์การดูแลรักษาคนพิการที่เจ็บป่วย

ผลการศึกษา: นักศึกษาแพทย์และแพทย์มีทัศนคติต่อคนพิการทางร่างกายและการเคลื่อนไหวอยู่ในระดับปานกลาง พบความแตกต่างของคะแนนเจตคติต่อคนพิการระหว่างนักศึกษา

Corresponding to: Rachawan Suksathien, M.D., Department of Rehabilitation Medicine, Maharat Nakhon Ratchasima Hospital, Nakhon Ratchasima, 30000
E-mail: rsuksathien@yahoo.com

แพทย์ชั้นคลินิกกับแพทย์ ($p = 0.006$) นักศึกษาแพทย์ชั้นคลินิกมีคะแนนเจตคติต่อคนพิการสูงที่สุดและแพทย์มีคะแนนต่ำที่สุด สำหรับปัจจัยอื่นไม่พบว่ามีความสัมพันธ์กับคะแนนเจตคติต่อคนพิการ ค่ามัธยฐานระดับความรู้เกี่ยวกับคนพิการจากการประเมินตนเองได้เท่ากับ 1 โดยที่ 0 หมายถึงไม่มีความรู้ และ 4 หมายถึงมีมากที่สุด นักศึกษาแพทย์ชั้นพรีคลินิกร้อยละ 74 นักศึกษาแพทย์ชั้นคลินิกร้อยละ 43 และแพทย์ร้อยละ 39 รายงานว่าไม่มีการเรียนการสอนเกี่ยวกับคนพิการหรือมีเพียงเล็กน้อย นอกจากนี้ยังพบความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรู้จากการประเมินตนเองกับระดับการเรียนการสอนเกี่ยวกับคนพิการและกลุ่มระดับการศึกษา

สรุป: นักศึกษาแพทย์และแพทย์มีทัศนคติต่อคนพิการทางร่างกายและการเคลื่อนไหวในระดับปานกลาง นักศึกษาแพทย์ชั้นคลินิกมีคะแนนเจตคติสูงที่สุด ส่วนแพทย์มีคะแนนต่ำที่สุด กลุ่มศึกษารายงานระดับความรู้และการเรียนการสอนเกี่ยวกับคนพิการค่อนข้างต่ำ ควรเพิ่มประสบการณ์ที่เฉพาะเจาะจงเกี่ยวกับคนพิการในหลักสูตรแพทยศาสตรศึกษาเพื่อเพิ่มทัศนคติที่ดีและความรู้เกี่ยวกับคนพิการทางร่างกายและการเคลื่อนไหว

คำสำคัญ: ทัศนคติ, คนพิการ, นักศึกษาแพทย์, แพทย์

เวชศาสตร์ฟื้นฟูสาร 2554; 21(3): 103-108

บทนำ

ปัจจุบันการแพทย์เจริญขึ้น อัตราการรักษาแล้วรอดชีวิตมีมากขึ้น แต่ผู้ป่วยอาจมีปัญหาความบกพร่องด้านร่างกายและการเคลื่อนไหวเหลืออยู่ นำไปสู่จำนวนคนพิการที่เพิ่มขึ้น จากการสำรวจคนพิการในปีพ.ศ. 2550 มีจำนวนคนพิการ 1.9 ล้านคน จากจำนวนประชากร 65.5 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 2.9 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 1.7 ในปี พ.ศ. 2545⁽¹⁾ และมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยส่วนใหญ่เป็นคนพิการทางร่างกายและการเคลื่อนไหว แพทย์เวชปฏิบัติทั่วไปหรือแพทย์เฉพาะทางสาขาอื่น ๆ นอกเหนือไปจากแพทย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูมีโอกาสดูแลรักษาคนพิการที่เจ็บป่วยด้วยโรคหรือภาวะต่าง ๆ เพิ่มขึ้น ทัศนคติของนักศึกษาแพทย์และแพทย์ที่มีต่อคนพิการเป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการให้การดูแลรักษาที่เหมาะสม ซึ่งทัศนคติมีผลมาจากหลายปัจจัย เช่น วัฒนธรรม บทบาททางสังคม กฎหมาย สื่อต่าง ๆ ความรู้ สถาบันหรือโรงเรียนครอบครัว เพื่อน และจากประสบการณ์ตรง⁽²⁾

จากการศึกษาก่อนหน้านี้พบว่าทัศนคติมีความสัมพันธ์กับปีที่ศึกษาอยู่^(3,4,5) เพศ (เพศหญิงมีทัศนคติดีกว่าเพศชาย)^(3,5,6,7,8) การที่มีคนพิการอยู่ในครอบครัว^(3,7,8) อายุ⁽⁴⁾ ความรู้^(4,8) โอกาสพบและติดต่อกับคนพิการ^(4,8,9) และความสนใจเป็นแพทย์เวชศาสตร์ฟื้นฟู⁽⁶⁾ สำหรับประเทศไทยยังไม่มีการศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติของนักศึกษาแพทย์และแพทย์ที่มีต่อคนพิการมาก่อน

พื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันอาจมีผลกับทัศนคติที่มีต่อคนพิการ งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติที่มีต่อคนพิการทางร่างกายและการเคลื่อนไหวของนักศึกษาแพทย์และแพทย์ที่สำเร็จการศึกษาจากศูนย์แพทยศาสตรศึกษาชั้นคลินิก โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยศรีนครราชสีมา

วิธีการศึกษา

กลุ่มประชากร

- นักศึกษาแพทย์ที่กำลังศึกษาในหลักสูตรของศูนย์แพทยศาสตรศึกษาชั้นคลินิกโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยศรีนครราชสีมาปี 1-6 จำนวน 251 คน
- แพทย์ที่สำเร็จการศึกษาจากศูนย์แพทยศาสตรศึกษาชั้นคลินิกโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยศรีนครราชสีมา จำนวน 101 คน ซึ่งยังปฏิบัติงานในโรงพยาบาล 5 จังหวัด คือ นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ชัยภูมิ และมหาสารคาม ในตำแหน่งแพทย์เวชปฏิบัติทั่วไป

เครื่องมืองานวิจัย

แบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 เก็บข้อมูลทั่วไป ความสนใจเป็นแพทย์เฉพาะทางด้านเวชศาสตร์ฟื้นฟู ประสิทธิภาพการทำงานหรือกิจกรรมอื่นที่เกี่ยวกับคนพิการนอกเหนือจากการตรวจรักษา โอกาสพบหรือติดต่อกับคนพิการ มีญาติหรือบุคคลสำคัญเป็นคนพิการ ระดับความคิดเห็นต่อการเรียนการสอนเกี่ยวกับคนพิการในหลักสูตรแพทยศาสตรศึกษาและการให้คะแนนตนเองในเรื่องความรู้เกี่ยวกับคนพิการ (โดยมีการให้คะแนนดังนี้คือ 0=ไม่มี, 1=เล็กน้อย, 2=ปานกลาง, 3=มาก, 4=มากที่สุด)

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์การดูแลคนพิการที่เจ็บป่วย สำหรับนักศึกษาแพทย์ปี 5, 6 และแพทย์ เนื่องจากมีโอกาสได้ดูแลรักษาผู้ป่วยด้วยตัวเอง โดยจะถามเกี่ยวกับความละเอียดในการตรวจคนพิการ ระยะเวลาในการตรวจ เคยเลือกที่จะไม่ตรวจคนพิการหรือไม่ ความมั่นใจในการดูแลรักษาคนพิการ และความร่วมมือที่ได้รับจากคนพิการในการตรวจรักษาเมื่อเทียบกับคนปกติ โดยคำถามข้อแรกจะถามว่าเคยดูแลคนพิการที่เจ็บป่วยหรือไม่ ถ้าตอบว่าไม่เคยจะข้ามข้อมูลส่วนนี้ไป

ส่วนที่ 3 แบบวัดเจตคติที่มีต่อคนพิการ ฉบับภาษาไทย (Thai-ATDP) ซึ่งสุรเชษฐ ลิลาขจรกิจ⁽¹⁰⁾ แปลมาจาก The Attitudes Toward Disabled Persons (ATDPs) Scale-form A⁽¹¹⁾ ซึ่งได้ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ หาค่าความเชื่อมั่นแบบสอดคล้องภายใน (internal consistency) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาค อัลฟา (Cronbach's alpha coefficient) เท่ากับ 0.76 และเมื่อนำมาทดสอบกับกลุ่มนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 3 จำนวน 29 คนพบว่ามีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.8 โดยแบบสอบถามประกอบด้วยคำถาม 30 ข้อ มีทั้งข้อความเชิงบวกและเชิงลบ แบ่งระดับความคิดเห็นในแต่ละข้อเป็น 6 ระดับ โดยข้อที่ 5, 9, 12, 14, 17, 19, 21, 22, 23, 24, 25, 29 เป็นข้อความเชิงบวกให้คะแนน

เห็นด้วยอย่างยิ่งไปจนถึงไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง -3, -2, -1, +1, +2, +3 ตามลำดับ ส่วนข้อ 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 10, 11, 13, 15, 16, 18, 20, 26, 27, 28, 30 เป็นข้อความเชิงลบ ให้คะแนนเห็นด้วยอย่างยิ่งไปจนถึงไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง +3, +2, +1, -1, -2, -3 จากนั้นรวมคะแนนที่ได้ แล้วสลั +, - แล้วบวก 90 จะได้คะแนนที่ต้องการ (เช่นรวมคะแนนจากแบบสอบถามได้ -30 เมื่อกลับ - เป็น + จะได้ +30 +90 เท่ากับ 120 คะแนน) ซึ่งคะแนนรวมจะอยู่ในช่วง 0 - 180 คะแนนสูงหมายถึงทัศนคติที่ดี คะแนนต่ำหมายถึงทัศนคติที่ไม่ดี โดยแบ่งช่วงระดับคะแนนดังนี้ - คะแนน 0 - 60 = คะแนนต่ำ

- คะแนน 61 - 120 = คะแนนปานกลาง

- คะแนน 121 - 180 = คะแนนสูง

สำหรับแบบสอบถามที่มีข้อที่ไม่ตอบน้อยกว่าหรือเท่ากับ 4 ข้อ จะให้คะแนน 0 ในข้อที่ไม่ตอบ แต่ถ้าไม่ตอบมากกว่า 4 ข้อ จะตัดแบบสอบถามนั้นออกจากการศึกษา

ขั้นตอนการวิจัย

ส่งแบบสอบถามให้นักศึกษาแพทย์และแพทย์ที่สำเร็จการศึกษาแล้ว โดยนักศึกษาแพทย์และแพทย์เพิ่มพูนทักษะที่ปฏิบัติงานอยู่ที่โรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมาส่งแบบสอบถามผ่านนักวิชาการประจำภาควิชา ส่วนนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 1, 2 ซึ่งศึกษาอยู่ที่คณะวิทยาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหิดล และแพทย์ที่สำเร็จการศึกษาแล้วทำงานในโรงพยาบาลจังหวัดหรือโรงพยาบาลชุมชนจะใช้การส่งไปรษณีย์ โดยได้แนบซองติดแสตมป์เพื่อใส่แบบสอบถามกลับมาที่ผู้วิจัย รอการตอบกลับ 4 สัปดาห์

วิธีวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

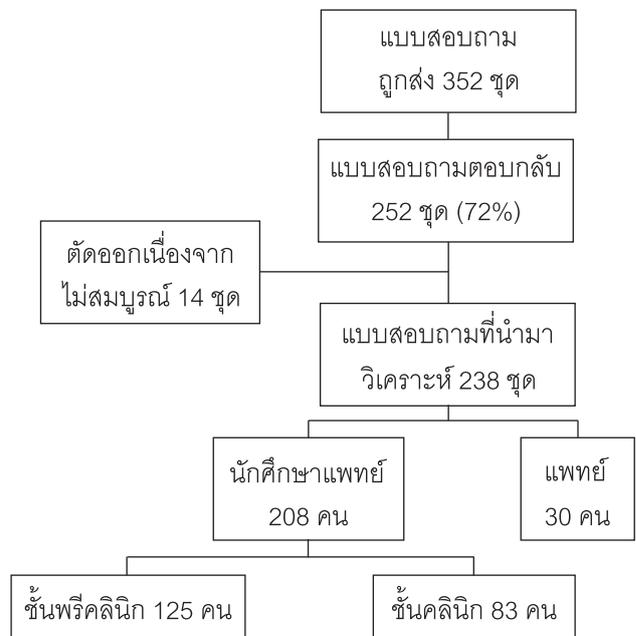
สถิติที่ใช้สำหรับข้อมูลทั่วไปได้แก่ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่ามัธยฐาน พิสัย ส่วนคะแนนเจตคติที่มีต่อคนพิการใช้ค่าเฉลี่ย พิสัย และใช้สถิติ t-test, Kruskal-Wallis, Manwitney U test, one way Anova และ Bon feroni ในการหาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคะแนนเจตคติที่มีต่อคนพิการ โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติเมื่อ $p < 0.05$

หมายเหตุ การศึกษานี้ผ่านคณะกรรมการสนับสนุนการศึกษาวิจัยในคนของโรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมาในการพิจารณาเชิงจริยธรรมการทำวิจัย

ผลการศึกษา

จากการส่งแบบสอบถามทั้งสิ้น 352 ชุด มีแบบสอบถามตอบกลับมา 252 ชุด (ร้อยละ 72) มีแบบสอบถามที่ถูกตัดออก 14 ชุด เนื่องจากตอบในส่วนที่ 3 คือแบบวัดเจตคติที่มีต่อคนพิการไม่สมบูรณ์ เหลือแบบสอบถามที่ใช้ได้จำนวน 238 ชุด (ร้อยละ 68) (ดังรูปที่ 1)

กลุ่มศึกษาเป็นเพศหญิง 130 ราย (ร้อยละ 55.3) เพศชาย 105 ราย (ร้อยละ 44.7) อายุเฉลี่ย 21.8 (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.6) ปี (พิสัย 18-31 ปี) เป็นนักศึกษาแพทย์ชั้นพรีคลินิก 125 ราย ชั้นคลินิก 83 ราย และแพทย์ที่สำเร็จการศึกษาแล้ว

รูปที่ 1 ลำดับชั้นของผู้ร่วมวิจัย

30 ราย ซึ่งระยะเวลาที่สำเร็จการศึกษาไปแล้วมีค่ามัธยฐาน 3 ปี (พิสัย 1-7 ปี) นักศึกษาชั้นพรีคลินิกร้อยละ 58 แสดงความสนใจเป็นแพทย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูในระดับปานกลางขึ้นไป ส่วนแพทย์ชั้นคลินิกและแพทย์ที่สำเร็จการศึกษาพบว่ามียุทธละ 48 และ 37 ตามลำดับ (แสดงในตารางที่ 1) กลุ่มศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 73.1) ไม่เคยมีประสบการณ์หรือกิจกรรมเกี่ยวกับคนพิการนอกเหนือการตรวจรักษา โอกาสพบหรือติดต่อกับคนพิการส่วนใหญ่ (ร้อยละ 77.8) อยู่ในระดับเล็กน้อยถึงปานกลาง กลุ่มศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 82.8) ไม่มีญาติหรือบุคคลสำคัญในชีวิตเป็นคนพิการ

เมื่อให้ประเมินระดับการเรียนการสอนเกี่ยวกับคนพิการที่เรียนในหลักสูตรแพทยศาสตรศึกษาพบว่ากลุ่มศึกษาเกินครึ่ง (ร้อยละ 58.8) ตอบว่าไม่มีหรือมีเล็กน้อย ร้อยละ 32.4 ตอบว่ามีปานกลาง และมีเพียง ร้อยละ 8.8 ที่ตอบว่ามีมาก เมื่อแยกดูตามกลุ่มนักศึกษาแพทย์และแพทย์พบว่า นักศึกษาแพทย์ชั้นพรีคลินิกร้อยละ 74 ชั้นคลินิกร้อยละ 43 และแพทย์ร้อยละ 37 ตอบว่าไม่มีการเรียนการสอนเกี่ยวกับคนพิการหรือมีเล็กน้อย (ดังตารางที่ 1) และเมื่อให้ประเมินความรู้ของตนเองเกี่ยวกับคนพิการ กลุ่มนักศึกษาแพทย์มีค่ามัธยฐานความรู้เท่ากับ 1 ส่วนแพทย์มีค่ามัธยฐานความรู้เท่ากับ 2 (ดังตารางที่ 2)

ระดับความรู้เกี่ยวกับคนพิการจากการประเมินตนเองมีความสัมพันธ์กับระดับการเรียนการสอนเกี่ยวกับคนพิการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นักศึกษาที่ตอบว่ามีการเรียนการสอนเกี่ยวกับคนพิการมากมีแนวโน้มที่จะประเมินตนเองว่ามีความรู้เกี่ยวกับคนพิการ (ดังตารางที่ 3) และระดับความรู้จากการประเมินตนเองยังสัมพันธ์กับระดับการศึกษาคือ กลุ่มนักศึกษาแพทย์และแพทย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แพทย์ที่สำเร็จการศึกษาแล้วประเมินตนเองว่ามีความรู้เกี่ยวกับคนพิการสูงกว่านักศึกษาแพทย์ชั้นพรีคลินิก และนักศึกษาแพทย์ชั้นคลินิกประเมินว่าตนเองมีความรู้สูงกว่านักศึกษาชั้นพรีคลินิก (ดังตารางที่ 2)

	นักศึกษาแพทย์ ชั้นปริคินิก	นักศึกษาแพทย์ ชั้นคลินิก	แพทย์	รวม, จำนวน (ร้อยละ)
จำนวน	125 (52.5)	83 (34.9)	30 (12.6)	238
เพศ				
ชาย	49 (40)	44 (53.7)	12 (40)	105 (44.7)
หญิง	74 (60)	38 (46.3)	18 (60)	130 (55.3)
ความสนใจเป็นแพทย์เวชศาสตร์ฟื้นฟู				
ไม่สนใจ	19 (15.2)	19 (23.2)	10 (33.3)	48 (20.3)
เล็กน้อย	34 (27.2)	24 (29.3)	9 (30)	67 (28.3)
ปานกลาง	58 (46.4)	33 (40.2)	10 (33.3)	101 (42.6)
มาก	13 (10.4)	6 (7.3)	1 (3.3)	20 (8.4)
มากที่สุด	1 (0.8)	0 (0)	0 (0)	1 (0.4)
ประสบการณ์เกี่ยวกับคนพิการนอกเหนือจากการตรวจรักษา				
ไม่เคย	98 (78.4)	59 (71)	17 (56.7)	174 (73.1)
เคย	27 (21.6)	24 (29)	13 (43.3)	64 (26.9)
โอกาสพบหรือติดต่อกับคนพิการ				
ไม่เคย	25 (20)	6 (7.2)	0 (0)	31 (13.0)
เล็กน้อย	67 (53.6)	42 (50.6)	4 (13.3)	113 (47.5)
ปานกลาง	26 (20.8)	26 (31.3)	20 (66.7)	72 (30.3)
มาก	5 (4)	7 (8.4)	6 (20)	18 (7.6)
มากที่สุด	2 (1.6)	2 (2.4)	0 (0)	4 (1.7)
มีญาติหรือบุคคลที่มีความสำคัญเป็นคนพิการ				
ไม่มี	109 (88.6)	66 (82.5)	18 (60)	193 (82.8)
มี	14 (11.4)	14 (17.5)	12 (40)	40 (17.2)
การเรียนการสอนเกี่ยวกับคนพิการ				
ไม่มี	34 (27.2)	2 (2.4)	0 (0)	36 (15.1)
เล็กน้อย	59 (47.2)	34 (41)	11 (36.7)	104 (43.7)
ปานกลาง	24 (19.2)	36 (43.4)	17 (56.7)	77 (32.4)
มาก	8 (6.4)	11 (13.2)	2 (6.7)	21 (8.8)
มากที่สุด	0 (0)	0 (0)	0	0 (0)

ตารางที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มศึกษาและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ

ประสบการณ์การดูแลคนพิการที่เจ็บป่วย

ตารางที่ 4 แสดงประสบการณ์การดูแลคนพิการที่เจ็บป่วย กลุ่มศึกษาส่วนใหญ่เคยดูแลรักษาคนพิการที่เจ็บป่วย นักศึกษาแพทย์ชั้นปี 5, 6 และแพทย์ที่สำเร็จการศึกษาแล้วส่วนใหญ่ตรวจรักษาคนพิการด้วยความละเอียดรอบคอบและใช้เวลาในการตรวจเท่ากับหรือมากกว่าคนปกติ นักศึกษาแพทย์ปี 5 จะมีสัดส่วนการตรวจคนพิการด้วยความละเอียดรอบคอบและใช้เวลามากกว่าตรวจคนปกติมากกว่านักศึกษาแพทย์ปี 6 และแพทย์ที่สำเร็จการศึกษาแล้ว กลุ่มศึกษาส่วนใหญ่ร้อยละ 87.3 ไม่เคยเลือกที่จะไม่ตรวจคนพิการ ร้อยละ 71.4 มั่นใจในการตรวจรักษาคนพิการเท่ากับตรวจคนปกติ แต่ร้อยละ 25.4 ตอบว่ามั่นใจน้อยกว่าตรวจคนปกติ ซึ่งพบว่าสัดส่วนน้อยลงเมื่อศึกษาในระดับสูงขึ้นและสัดส่วนความไม่มั่นใจต่ำสุดในกลุ่มแพทย์ที่สำเร็จการศึกษาแล้ว

คะแนนเจตคติที่มีต่อคนพิการ

กลุ่มศึกษามีคะแนนเจตคติต่อคนพิการเฉลี่ย 102.41

คะแนน (แสดงในตารางที่ 5) เมื่อแบ่งตามระดับการศึกษาพบว่า นักศึกษาแพทย์ชั้นคลินิกมีคะแนนเจตคติต่อคนพิการสูงสุด รองลงมาคือกลุ่มนักศึกษาแพทย์ชั้นปริคินิก และกลุ่มแพทย์มีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด ซึ่งคะแนนเจตคติต่อคนพิการระหว่างกลุ่มนักศึกษาแพทย์ชั้นคลินิกและแพทย์มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value 0.006) เมื่อแบ่งคะแนนเจตคติต่อคนพิการเป็นระดับสูง(121-180 คะแนน) ปานกลาง (60-120 คะแนน) และต่ำ(0-60 คะแนน) พบว่ากลุ่มนักศึกษาแพทย์ส่วนใหญ่ได้คะแนนปานกลางและส่วนน้อยได้คะแนนสูง แต่กลุ่มแพทย์ได้คะแนนจัดอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติที่มีต่อคนพิการ

เมื่อดูความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนเจตคติต่อคนพิการกับตัวแปรต่าง ๆ พบว่าระดับการศึกษา (กลุ่มนักศึกษาแพทย์และแพทย์) มีความสัมพันธ์กับคะแนนเจตคติต่อคนพิการ (ดังตารางที่ 5) ส่วนตัวแปรอื่น ๆ ไม่มีความสัมพันธ์กับคะแนนเจตคติที่มีต่อคนพิการ

	จำนวน (คน)	ระดับความรู้	
		ค่ามัธยฐาน	พิสัยควอไทล์
นักศึกษาแพทย์ชั้นพรีคลินิก	125	1.00*	1.00-1.00
นักศึกษาแพทย์ชั้นคลินิก	83	1.00*	2.00-1.00
แพทย์	30	2.00*	2.00-2.00
รวม	238	1.00	2.00-1.00

ตารางที่ 2 การให้คะแนนตนเองในเรื่องความรู้เกี่ยวกับคนพิการ

ระดับความคิดเห็นต่อการเรียนการสอนเกี่ยวกับคนพิการ	ค่ามัธยฐานของการให้คะแนนตนเองเรื่องความรู้เกี่ยวกับคนพิการ	พิสัย อินเตอร์ควอไทล์
ไม่มีการเรียนการสอน	1	1-0
มีเล็กน้อย	1	1-0
มีปานกลาง	2	2-1
มีมาก	2	2-2

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความคิดเห็นต่อการเรียนการสอนเกี่ยวกับคนพิการและการให้คะแนนตนเองในเรื่องความรู้เกี่ยวกับคนพิการ

บทวิจารณ์

นักศึกษาแพทย์และแพทย์ที่สำเร็จการศึกษาแล้วมีคะแนนเจตคติที่มีต่อคนพิการอยู่ในระดับปานกลาง ใกล้เคียงกับการศึกษาของสุรเชษฐ์ ลีลาขจรกิจและคณะ⁽¹⁰⁾ ที่ศึกษาทัศนคติ

ของนักกายภาพบำบัดโดยใช้แบบวัดเจตคติที่มีต่อคนพิการชุดเดียวกับที่ใช้ในการศึกษานี้ และพบว่าคะแนนเจตคติต่อคนพิการในกลุ่มนักศึกษาแพทย์ชั้นคลินิกมีคะแนนสูงที่สุดและกลุ่มแพทย์มีคะแนนต่ำที่สุดอย่างมีนัยสำคัญซึ่งได้ผลไปในทางเดียวกันกับการศึกษาของ Chadd และ Pangilinan⁽⁶⁾ ซึ่งพบแนวโน้มที่นักศึกษาแพทย์มีเจตคติลดลงเมื่อเรียนแพทย์ในชั้นปีที่สูงขึ้นแม้ว่าไม่ถึงนัยสำคัญทางสถิติ แต่ตรงข้ามกับผลการศึกษาของ Au KW และ Man DWK⁽⁴⁾ ที่พบว่าบุคลากรทางการแพทย์ ได้แก่ พยาบาล นักกิจกรรมบำบัด นักกายภาพบำบัด และนักสังคมสงเคราะห์ที่สำเร็จการศึกษาแล้วมีทัศนคติที่ดีกว่านักศึกษา ซึ่งความแตกต่างของผลการศึกษามาจากความแตกต่างของกลุ่มตัวอย่าง จากผลการศึกษาพบว่ามากกว่าร้อยละ 80 ของแพทย์ที่สำเร็จการศึกษาแล้วพบหรือติดต่อกับคนพิการระดับปานกลางขึ้นไป ส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับคนพิการในระดับปานกลาง หนึ่งในสี่มีประสบการณ์ได้รับความร่วมมือในการตรวจรักษาคนพิการน้อยกว่าคนปกติ ใช้เวลาในการตรวจรักษาคนพิการมากกว่าคนปกติ ในสถานการณ์ปัจจุบันซึ่งแพทย์จบใหม่มีภาระงานมากและงานหลักคือการตรวจรักษาจึงอาจเป็นเหตุผลที่อธิบายว่ากลุ่มแพทย์ที่สำเร็จการศึกษาแล้วมีคะแนนเจตคติที่มีต่อคนพิการต่ำกว่านักศึกษาแพทย์ชั้นคลินิก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสุรเชษฐ์ ลีลาขจรกิจ⁽¹⁰⁾ ที่

	ปี 5	ปี 6	แพทย์	รวม, จำนวน (ร้อยละ)
จำนวน	27	27	30	84
เคยดูแลรักษาคนพิการที่เจ็บป่วย				
ไม่เคย	15 (55.6)	4 (14.8)	2 (6.7)	21 (25.0)
เคย	12 (44.4)	23 (85.2)	28 (93.3)	63 (75.0)
ตรวจรักษาคนพิการด้วยความละเอียดรอบคอบ				
น้อยกว่าปกติ	0	1 (4.4)	1 (3.6)	2 (3.2)
เท่าปกติ	6 (50)	18 (78.3)	18 (64.3)	42 (66.7)
มากกว่าปกติ	6 (50)	4 (17.4)	9 (32.2)	19 (30.2)
เวลาที่ใช้รักษาคนพิการ				
น้อยกว่าปกติ	0	0	3 (10.7)	3 (4.8)
เท่าปกติ	4 (33.3)	17 (73.9)	18 (64.3)	39 (61.9)
มากกว่าปกติ	8 (66.6)	6 (26.1)	7 (25.0)	21 (33.4)
เคยเลือกที่จะไม่ตรวจคนพิการ				
ไม่เคย	11 (91.7)	18 (78.3)	26 (92.9)	55 (87.3)
เคย	1 (8.3)	5 (21.7)	2 (7.1)	8 (12.7)
ความมั่นใจในการรักษาคนพิการ				
เท่าคนปกติ	5 (41.7)	16 (69.6)	24 (85.7)	45 (71.4)
มากกว่าคนปกติ	0	2 (8.7)	0	2 (3.2)
น้อยกว่าคนปกติ	7 (58.3)	5 (21.7)	4 (14.3)	16 (25.4)
การได้รับความร่วมมือในการรักษาจากคนพิการ				
น้อยกว่าปกติ	1 (8.3)	3 (13.0)	7 (25.0)	11 (17.5)
เท่าปกติ	8 (66.7)	18 (78.3)	19 (67.9)	45 (71.4)
มากกว่าปกติ	3 (25.0)	2 (8.7)	2 (7.1)	7 (11.1)

ตารางที่ 4 ประสิทธิภาพการดูแลคนพิการที่เจ็บป่วย

	คะแนนเจตคติต่อคนพิการ			รวม	
	จำนวน	ปานกลาง (61-120) จำนวน (ร้อยละ)	ระดับสูง (121-180) จำนวน (ร้อยละ)	ค่าเฉลี่ย (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน)	พิสัย
นศพ.ชั้นพรีคลินิก	125	118 (94.4)	7 (5.6)	102.14 (12.32)	73-150
นศพ.ชั้นคลินิก	83	74 (89.2)	9 (10.8)	104.84 (12.39)*	79-151
แพทย์	30	30 (100.0)	0	96.80 (9.65)*	80-116
รวม	238			102.41(12.25)	73-151

ตารางที่ 5 คะแนนเจตคติที่มีต่อคนพิการของกลุ่มศึกษาแบ่งตามกลุ่มการศึกษา

พบว่านักกายภาพบำบัดที่ทำงานอยู่ในโรงเรียนการศึกษาพิเศษหรือมหาวิทยาลัยซึ่งมีบทบาทหลักเกี่ยวกับการเรียนการสอนมีทัศนคติที่ดีต่อคนพิการมากกว่านักกายภาพบำบัดที่ทำงานในศูนย์ฟื้นฟูหรือสถานสงเคราะห์ซึ่งทำงานในบทบาทการรักษาฟื้นฟู

การศึกษานี้ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนทัศนคติต่อคนพิการกับประสบการณ์ในการดูแลรักษาคนพิการที่เจ็บป่วย กลุ่มศึกษาให้การดูแลรักษาคนพิการอยู่ในระดับดี โดยดูจากความละเอียดรอบคอบและระยะเวลาในการตรวจรักษา การไม่ปฏิเสธการตรวจรักษาคนพิการ สอดคล้องกับการศึกษาก่อนหน้านี้ของ Wicker⁽¹²⁾ ที่พบว่าทัศนคติกับพฤติกรรมไม่มีความสัมพันธ์กัน ซึ่งอาจเกิดจากลักษณะของข้อคำถามในแบบสอบถาม เนื่องจากแบบวัดเจตคติที่มีต่อคนพิการ ฉบับภาษาไทย (Thai-ATDP) นี้ไม่ได้ออกแบบมาเฉพาะสำหรับแพทย์หรือบุคลากรทางการแพทย์ และการประเมินพฤติกรรมด้วยแบบสอบถามมีข้อจำกัด

กลุ่มศึกษาส่วนใหญ่ประเมินความรู้ของตนเองในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคนพิการอยู่ในระดับเล็กน้อยถึงปานกลาง โดยมีความสัมพันธ์ไปในทางเดียวกับระดับการเรียนการสอนเกี่ยวกับคนพิการ คือกลุ่มที่ตอบว่ามีการเรียนการสอนเกี่ยวกับคนพิการมากจะประเมินว่าตนเองมีความรู้เกี่ยวกับคนพิการมาก บ่งถึงโอกาสพัฒนาหลักสูตรแพทยศาสตรศึกษา การเพิ่มประสบการณ์หรือกิจกรรมให้นักศึกษาแพทย์ได้พบกับคนพิการและให้ความรู้เกี่ยวกับคนพิการจะช่วยเพิ่มทัศนคติที่ดีต่อคนพิการ^(4,6,8,9) ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มจำนวนมากขึ้นในอนาคต

เนื่องจากมีจำนวนแพทย์ตอบแบบสอบถามกลับเพียง 30 คน คิดเป็นร้อยละ 17 ทำให้สัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างนี้น้อยกว่ากลุ่มอื่น และจำนวนรวมอาจน้อยเกินไปสำหรับการหาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อคนพิการ นอกจากนี้นิสัยถ่อมตนของคนไทยอาจมีผลต่อการประเมินความรู้โดยใช้การประเมินตนเอง

กล่าวโดยสรุป นักศึกษาแพทย์และแพทย์ที่สำเร็จการศึกษาจากศูนย์แพทยศาสตรศึกษาชั้นคลินิก โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์มีทัศนคติต่อคนพิการในระดับปานกลาง นักศึกษาแพทย์ชั้นคลินิกมีคะแนนทัศนคติสูงสุด รองมาคือนักศึกษาแพทย์ชั้นพรีคลินิก และแพทย์ โดยที่มีระดับความรู้เกี่ยวกับคน

พิการอยู่ในระดับต่ำถึงปานกลาง การปรับปรุงหลักสูตรแพทยศาสตรศึกษาโดยเพิ่มเนื้อหาความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับคนพิการน่าจะทำให้นักศึกษาแพทย์มีทัศนคติและพฤติกรรม การดูแลรักษาคนพิการดีขึ้นหลังจากสำเร็จการศึกษา

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ คุณกัญญาลักษณ์ ณรงค์ ในการวิเคราะห์ทางสถิติ งานวิจัยนี้ได้รับทุนจากศูนย์แพทยศาสตรศึกษาชั้นคลินิก โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ ให้ไปนำเสนอผลงานแบบโปสเตอร์ที่งานประชุม An International association for medical education (AMEE) 2011 ที่เมือง Vienna ประเทศออสเตรีย

เอกสารอ้างอิง

1. สำนักงานสถิติแห่งชาติ. รายงานการสำรวจความพิการ พ.ศ. 2550. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ: 2551.
2. Douglass DS, Pratkanis AR. Attitude formation. In: Encyclopedia of human behavior, vol 1. San Diego: Academic Press; 1994. 271-7.
3. Paris MJ, Attitudes of medical students and health care professionals toward people with disabilities. Arch Phys Med Rehabil 1993; 74: 818-25.
4. Au KW, Man DWK. Attitudes toward people with disabilities: a comparison between health care professionals and students. Int J Rehabil Res 2006; 29: 155-60.
5. Mitchell KR, Hayes M, Gordon J, Wallis B. An investigation of the attitudes of medical students to physically disabled people. Med Educ 1984; 18(1): 21-3.
6. Chadd EH, Pangilinan PG. Disability attitudes in health care: a new scale instrument. Am J Phys Med Rehabil 2011; 90:47-54.
7. Tervo RC, Azuma S, Palmer G, Redinius P. Medical students' attitudes toward persons with disability: a comparative study. Arch Phys Med Rehabil 2002; 83: 1537-42.
8. Sahin H, Akyol AD. Evaluation of nursing and medical students' attitudes towards people with disabilities. J Clin Nurs 2010; 19: 2271-9.
9. Antonak RF. Prediction of attitudes toward disabled persons: a multivariate analysis. J Gen Psychol 1981; 104: 119-23.
10. สุเชษฐ์ ลีลาขจรจิต, วัจนินทร์ โรหิตสูข, สายพิน ประเสริฐสุชาติ. เจตคติของนักกายภาพบำบัดที่มีต่อคนพิการทางการได้ยินและการเคลื่อนไหว. วารสารกายภาพบำบัด 2551; 30: 69-80.
11. Yaker HE, Block JR, Campbell WJ. A scale to measure attitudes toward disabled persons. Albertson (NY): Human resources Ctr; 1960.
12. Wicker AW. Attitudes vs. action: the relationship of verbal and overt behavioral responses to attitude objects. J of soc Issues 1969; 25: 41-78.